Раиса Манжилеева

КҮН БОЛН ҖИРЬЛ

Очерки,
статьи,
интервью

Элст • 2009

ББК 83.3 Калм
М 233

Рекомендовано к изданию научно-методическим Советом КРИПКРО от 04.06.2009 г., в качестве учебного пособия.

Манжилеева Р.Ц.

М 233 Күн болн җирһл. [Текст] / Манжилеева Р.Ц. – ЗАОр «НПП «Джангар», 2009. – 544 с. (илл.)

В книгу члена Союза журналистов Российской Федерации Раисы Манжилеевой вошли статьи, очерки, интервью, публиковавшиеся на страницах газеты «Хальмг үнн».

В каждой культуре есть ключевые фигуры, которые оставляют значительный след в истории народа, оказывают влияние на её формирование. Очерки Р. Манжилеевой повествуют о судьбах людей, незаурядных по своим духовным качествам и творческим возможностям. О людях, реализовавших свой талант в литературе и искусстве, науке, ратном труде и в своих поступках, наследие которых будет жить, наполняясь новым смыслом для каждого нового поколения.

Данное издание предназначено для школьников, студентов, учителей, широкого круга читателей.

ISBN 978-5-94587-386-5

© Манжилеева Р.Ц., 2009

Автор выражает сердечную благодарность директору ГУП "Шатта" *Бадме Дмитриевичу Балтыкову*, главе Целинного РМО *Виктору Андреевичу Башанкаеву*, депутату Народного Хурала (Парламента) Республики Калмыкия, председателю СПК ПЗ "Первомайский" Черноземельского района *Валерию Астаевичу Болдыреву*, директору ОАО ПЗ "Черноземельский" *Доле Ивановичу Лукшанову*, предпринимателю *Виктору Гаряевичу Санджиеву*, директору ОАО ПЗ "Сухотинский" *Дмитрию Эрдниевичу Шалбурову*, кандидату технических наук *Савелию Санджиевичу Банкину* и *Николаю Джаловичу Санджиеву* за помощь в издании этой книги.

ҺАРГ

Күн болн җирһл

Итклтә дурна күчн 7
Тамин йоралас алдрсн билә 11
Танкист Ивана Пүрвә 14
Встретились они спустя полвека 18
57 җил болад ахнр харһв 23
55 җил болад элгән олв 25
Көвүднь ах-дү бәрлдв 28
Баһ цагин үүрнь альд йовна гилч 30
Это случилось 60 лет назад 32
Хөвтә күн бәәҗ 34
Ах-дү Эрендженовихн 38
Цаһана зовлң болн җирһл 40
Насни турштан итклтә 49
Көгшн һаһан нуувч 52
Җирһлтә җирн җил 59
Комсомолка, активистка,
и просто хорошая женщина из Кетченер 61
Образование должно быть доступным, качественным
и экономичным 69
С любовью к родному языку 81
Хатха-йога гиснтн – эрүл-менд бәәдл 86
Он безумно любит моего мужа... 89
Кадры решают всё 93
Удһн Мириам 96
Самая лучшая мама на свете 100
Зуни халунла Ик Буурлас
Южный селәнүр гүүһәд күрв 104
Родительский дом – начало начал 105
Төрскн һазрин тачал татна 111
Халуч баһ насндан 115
Талантливый ученый и просто хороший человек 120

Есть мужчины, а есть и «гладиаторы» 129
Сердечных дел мастер 134
Зург цокдг эрдмч Раиса Астахова 140
Калмыцкие ученые изучают банхаров 141
Партнер по танцам стал спутником жизни 145
Теңгрт күрх күслнь күцв 150
Деерәс заясн билг 153
Наадһаст дурта Мария-Тамара 155
Хальмг уульнц 159
Чем короче пояс, тем длиннее жизнь 161
«Энтн көдлмш биш, мини җирһл» 162
Залу күн үгдән күрдг 166
Ик Буурлд эврә синоптик бәәнә 168
Эцкнь йиртмжд седклинь тусхала 169
Заветное селәнә тууҗас 170
Өмәрән зөрсн седклтә болхла 173
Нохаевихн 177
Наш земляк 181
Һартан урн болхла 182
Моңһлын президентин багш 184
Нәәрин һардач 187
Өнчнд җирһлин кишг заяв 189
«Әмтнд дөң болх арһ деерәс нанд теңгр заясмн» 195
Аадм цагин аһурсиг өскнә 197

Шар шажна төрәр

Әмдрл батлгч серл делгрүлҗ, буйнч седкл дурдв 213
Дрепунг Гоманг хурлын тууҗас 221
Хурлыг толһалҗ йовсн Нгаванг Лобсан
гевш хальмг бәәсмн 221
Настоятелем монастыря Дрепунг Гоманг
был калмык 225

Искусствин делкәд

Җирһлин сәәхн айсар делгү теегнь дүүрнә 235
Әмтнд туста күн – хөвтә 240
Теегин торһа 243
Певец и дирижер, мечтавший стать агрономом 248
Уңг-тохмарн биич улс 252
«Элст келҗәнә!» 256

«Нар үзсн болҗ медгдв» 260
Улсин алтн зөөрәс 264
Борис Кокаев: Песня для меня – жизнь 267
О чем мечтала девочка с Волги 272
Театр седклинь авлв 277
Хурһарн туссн һазр Элст билә 280
Җирһлүр зөрсн седклтә 284
Җивртә седкл урһасн җирһлтә теегән магтна 287
Өскә харһулад оркхлань гиһит! 290
Эәҗнр-аавнр – хамгин сән соңсачнр 292
Она прекрасно поет и снятся ей вещие сны 294
Галина Ушанован соньн делкә 299
Хальмг Никулин 301
«О, йоста травести!» 304
«Пятая сотня» – хәәртә булңгнь 309
Таңгсг седклин залин күчәр 314
Цецгрсн билгнь урһҗ байрлулна 318
Җигтә сәәхн дунь җиңннә 321

Теегин үрд

Байн кишгтә көтчнрәхн 335
Залу-зөрмг баатрмуд 335
Зөргтә дәәч болн нертә малч 337
Төрскн теегиннь элвг аһуд күч-көлсәрн туурсмн 339
Агрономч Валентина 343
Суусарн олн, бәәсәрн байн 345
Одна из слагаемых её успеха 350
Возвращение на малую родину 351
Ах-дүүһәрн олн гисн ямаран айта! 353

Хальмг бичәчнр

Эңкр нутгтан билршго хаалһан экллә 359
«...Насн нанд уга,/Насм мини шүлгүдт» 360
Җирһлд иткләи геесн уга 364
Җирһлднь бат җивр урһасн билгтә болхла 368
Хальмг Таңһчм җирһтхә 371
Шүлгнь җирһләр деврнә 376
Әмд үлдсн зүркн эндр әрүн частр цокҗ шатна 378
«Номин әрүн үндсн залрсн буйнч седклтә билә» 382

Сойл

Очра Номтын мөр мөрдәд 391
Өвкнрин зөөриг делгрүлҗ йовна 394
Өргәд дуулсн дунь сәәхн 400
Келнә билгтә дууч ээҗ 404
Билгтә бичкдүднь байрлулна 406
Һартан урн көвүн 408
Зөргтә салдс болн билгтә дууч 410
Төрскн һазран магтҗ дуулна 415
Йоста хальмг залу 417
Билгтә Егориновихн 421
Җирһлин аһуд хөвән олсн Дуука 426
Хальмг эцкиннь нер дуудулҗ йовна 430
Мадн цуһар нег үндстә улсвидн 432
Йоста хальмгин авцта залу 435
Хальмг келтә Николай 439
Делдхдм җивр урһасн дүмбр хальмг келм 441
Хальмг келнь – усн 445
Хранительница традиций бабушка Буваш 448

Мана медәтнр

Ханжиевихнә ниитә бүл 455
Долан үрән өксн эцк 458
Садта күн – салата модн 462
Йирн зурһата Җуука ээҗ 466
Диилврин өдрлә өркән өндәлһлә 467
«Мана үрн-садн – мана зөөр» 469
Алтн хүрмдән күрсн Мутуловихн 470
Өвкиннь нер зүүдг болснь омгта болв 472
Зу наста Кази ээҗ 474
Таңһчдан темдгтә нерн 476
Хошуда медәт 479
«Кишгтә күүкн болҗ өсх», – гиҗ эцкнь келдг билә .. 482
Төвкнк ээҗин өлзәтә зун насн 485
Зу наста Халаста ээҗ 487
Каҗин Араша 489
Аңһуч Харин Чимд 493
Шатькон садыг цуһар меднә 494

Шагшавдын төрәр

Күү бичә харатн 501
Җирлһн мет җирлзәд җирһлин өдрмүд давна 504
Ухата эк – бүлин кишг 507
Эцк күн кергтәй, угай? 511

Малая родина

О моих земляках – шаттинцах 517